ЗВІТ

про моніторинг судових засідань у справах, завершених детективами НАБУ

Центр політико-правових реформ

Рада Громадського Контролю

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ

Звіт підготували:
юрист-аналітик Секретаріату РГК НАБУ Валько В.І.,
експерт ЦППР Сорока О.О.

Термін проведення моніторингу:
березень-квітень 2018 року.

Загальна інформація про програму моніторингу.

З березня 2018 року секретаріат Ради громадського контролю при НАБУ здійснює системний моніторинг частини кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких завершене детективами НАБУ. До процесу моніторингу залучені наші партнери в місті Києві (зокрема Центр політико-правових реформ), а також 6 регіональних моніторів, які відвідують судові засідання у Вінниці, Луцьку, Хмельницькому, Черкасах, Одесі та Харкові. Регіональний моніторинг здійснюється за підтримки та у співпраці із громадською організацією «Платформа Громадський контроль».

Мета моніторингу.

— виявити причини винесення судами виправдувальних вироків, рішень про повернення обвинувальних актів, а також відсутності реальних вироків у справах, досудове розслідування в яких завершене детективами НАБУ;

— встановити наявні проблеми щодо належного організаційного, кадрового, науково-методичного та іншого забезпечення розслідування злочинів НАБУ, САП та розгляду справ судами;

— визначити загальні тенденції і чинники, які впливають на затягування розгляду справ у судах;

— інформувати експертне та громадське середовище про діяльність правоохоронних органів (зокрема НАБУ і САП) та судів у контексті невідворотності кримінальної відповідальності.

Станом на 31.03.2018 року у роботі Національного антикорупційного бюро України перебувало 609 кримінальних проваджень. На цю ж дату до суду прокурори САП скерували 127 справ, які завершені детективами НАБУ (у тому числі 120 справ з обвинувальними актами та 7 з клопотаннями про закриття провадження).

Місце проведення моніторингу

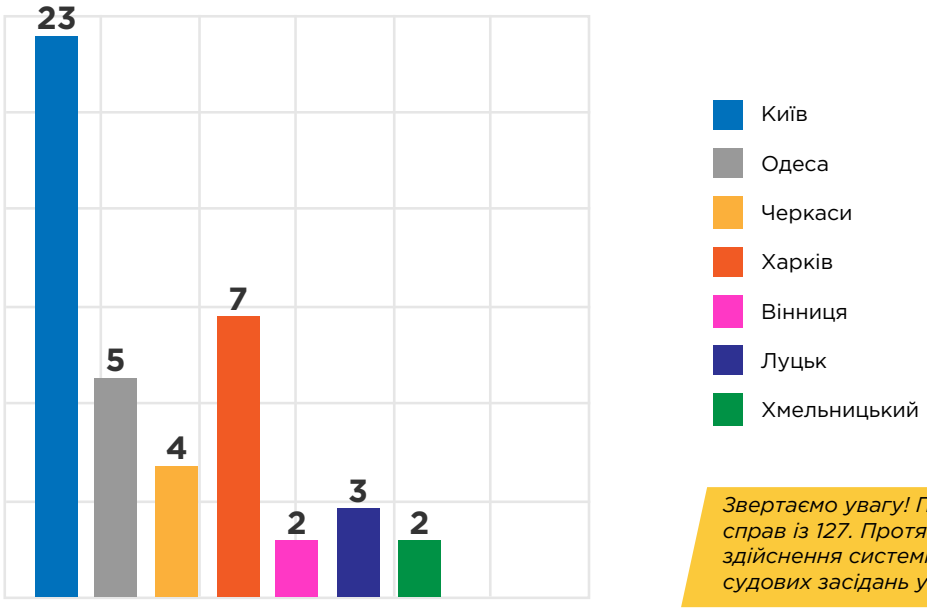

Звертаємо увагу! Програма моніторингу охопила тільки 39 справ із 127. Протягом березня-квітня 2018 року у процесі здійснення системного моніторингу було відвідано 46 судових засідань у цих справах.

УСІ ДАНІ НАВЕДЕНО СТАНОМ НА 31.03.2018

РОЗГЛЯД СПРАВ У СУДАХ

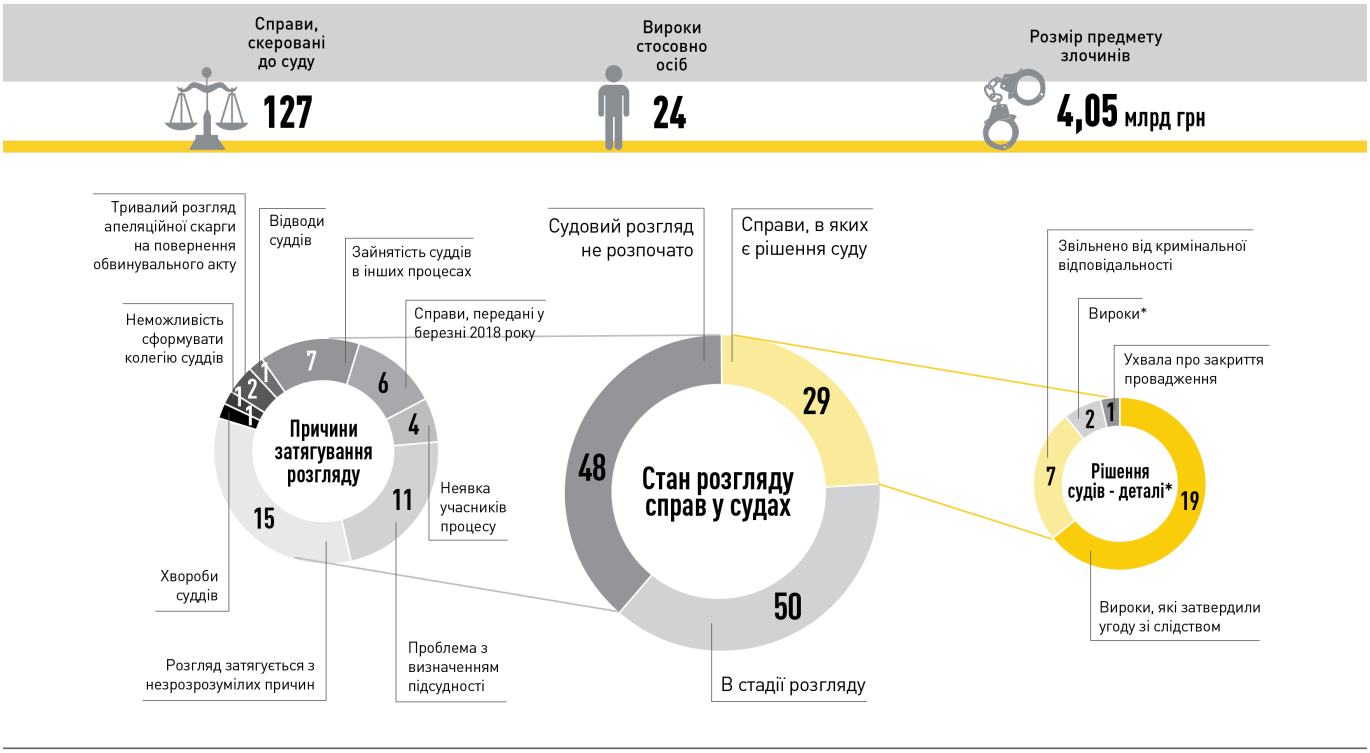

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ

*За двома вироками трьох осіб засуджено до реального покарання у вигляді позбавлення волі

Висновки.

⚠ **Більше ніж у третині справ (зі 127) судовий розгляд досі не розпочато.**

Причинами цього є неможливість сформувати колегію суддів, проблеми із визначенням підсудності справ, значна завантаженість суддів (через участь у розгляді інших справ, хвороби, відпустки, відрядження суддів), винесення судами рішень про повернення обвинувального акту, які потім оскаржуються прокурорами САП в апеляційній інстанції протягом тривалого часу.

⚠ **Значна кількість вироків ґрунтується на угодах між прокурором і обвинуваченим про визнання винуватості.**

Станом на 31 березня 2018 року у двох справах до реального покарання у вигляді позбавлення волі засуджено трьох осіб. У 19 справах ухвалено обвинувальні вироки, не пов'язані з позбавленням волі, якими затверджено угоди про визнання винуватості. Як правило, це позитивно характеризує роботу детективів НАБУ та прокурорів САП, оскільки в таких справах підозрювані чи обвинувачені погоджуються беззастережно визнати свою винуватість і співпрацювати зі слідством у викритті інших кримінальних правопорушень, надаючи цінні свідчення.

Також це позитивно впливає і на розвантаженість суддів, оскільки розгляд таких кримінальних проваджень зазвичай не потребує великої кількості судових засідань і значних процесуальних та інших витрат, пов'язаних із розглядом справи у суді. Здебільшого угоди укладалися із другорядними учасниками корупційних схем.

Публічність і повнота інформації про судовий розгляд.

Чи були актуальними дата та час засідання в реєстрі на сторінці відповідного суду?

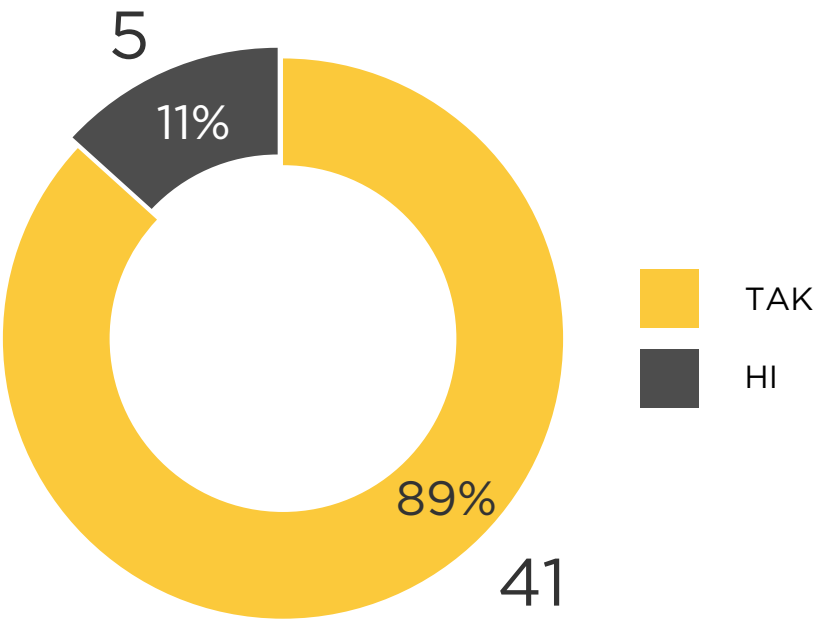

Чи була повною інформація по справі в реєстрі на сторінці відповідного суду?

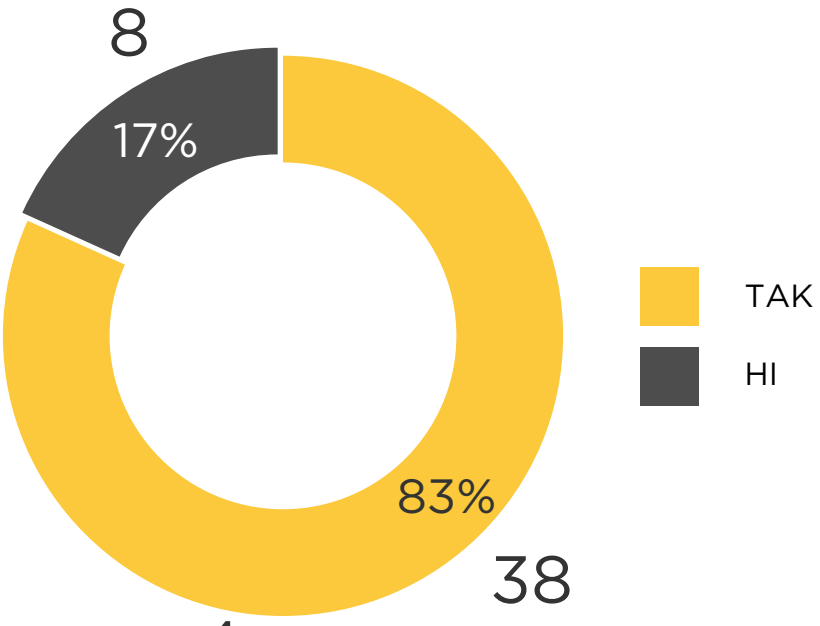

Чи наявне провадження в розсилці щотижневого графіку розгляду справ САП?

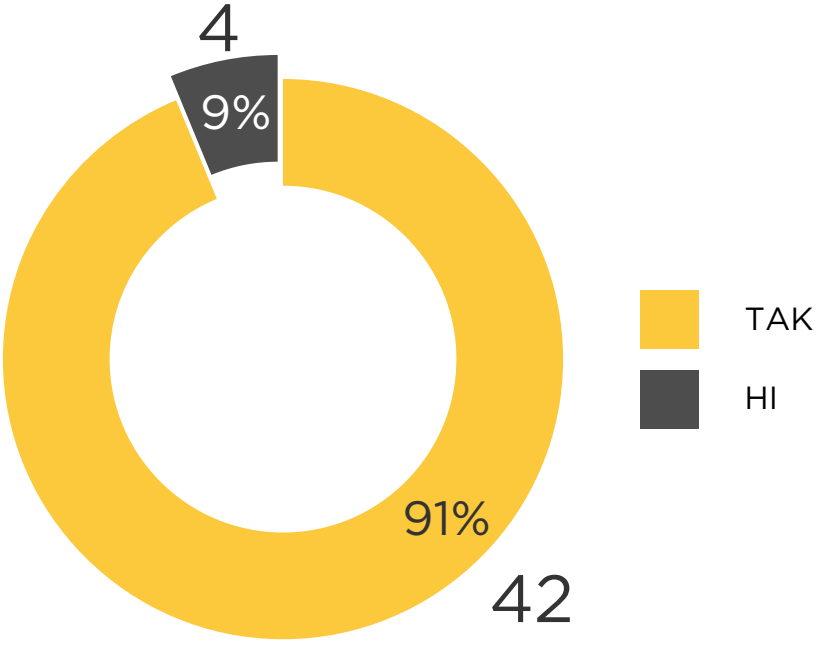

Протягом звітного періоду проводився моніторинг 46 судових засідань.

Доступ до судових засідань.

Чи були присутні на засіданні вільні слухачі?

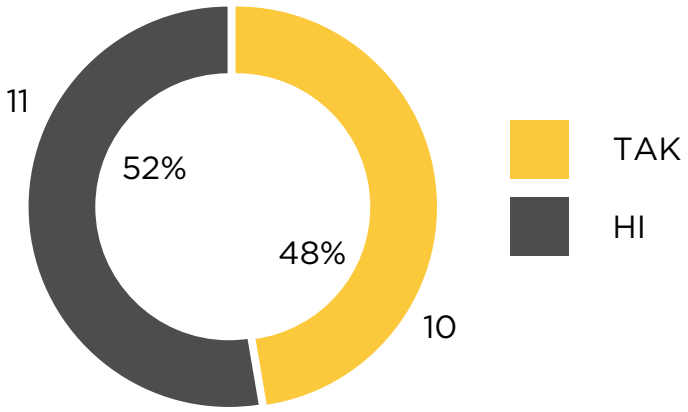

Чи обмежувалася кількість присутніх у залі засідання?

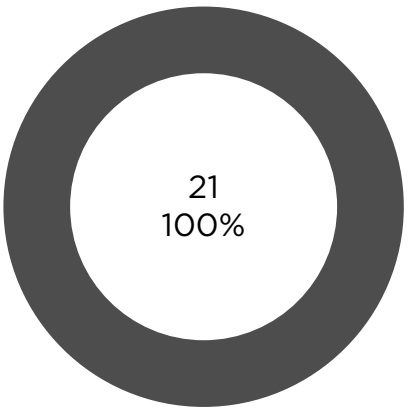

**Інформацію подано щодо засідань, які відбулися.*

Висновки.

⚠ **Інформація щодо засідань є публічною та відкритою.**

⚠ **Інформація щодо справ, яка міститься у судовому реєстрі, є актуальною та повною.**

Практично у всіх судових засіданнях, щодо яких проводився моніторинг, дата та час засідання в розділі «Список справ, призначених до розгляду» на офіційній сторінці відповідного суду були актуальними, а сам реєстр містив повну інформацію по справі, включаючи інформацію про склад суду, номер справи, сторін у справі та її суть. В одному випадку було зафіксовано помилкове внесення помічником інформації на сайт про судове засідання у справі, яка слухалася в Солом'янському районному суді міста Києва. В цей день справа до розгляду не призначалася.

⚠ **Доступ до засідань був відкритим.**

Водночас у Хмельницькому міськрайонному суді зафіксовано спробу обмежити відеозйомку засідання на портативний відеозаписувальний пристрій. Більш детально на відео: https://youtu.be/S2w5iPltibU.

⚠ **Невисока відвідуваність судових засідань сторонніми особами та недостатня увага до них з боку ЗМІ.**

Лише на 10 засіданнях із 21 були присутні інші вільні слухачі чи представники ЗМІ (окрім наших моніторів). Проте варто додати, що під системний моніторинг свідомо не потрапили справи, які викликають підвищений суспільний інтерес.

Кількісні та часові характеристики засідань.

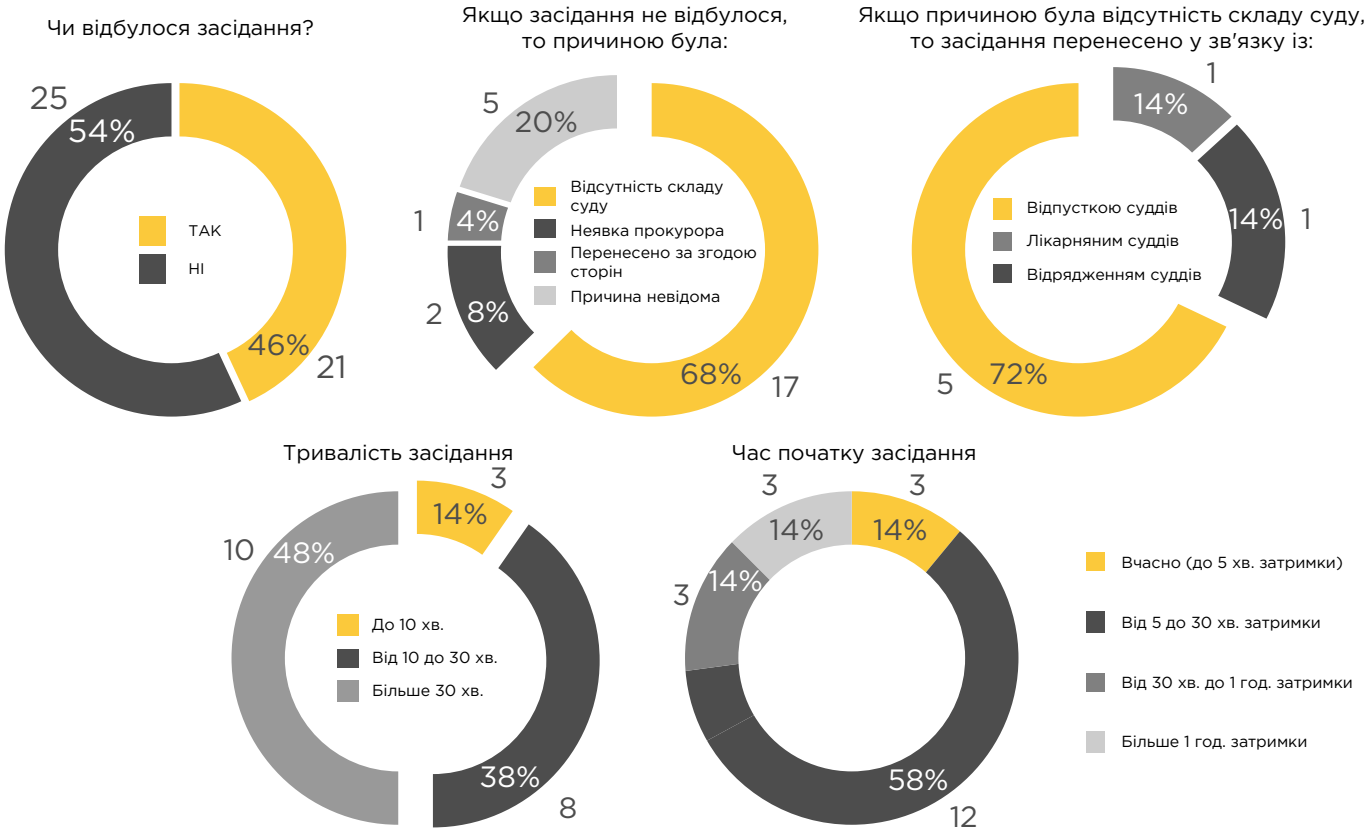

Висновки.

⚠ **Більше половини призначених судових засідань не відбулося.**

Основною причиною є відсутність складу суду – 17 випадків із 25 або 68%. Зокрема, протягом квітня 7 судових засідань із 11 не відбулося саме через відсутність складу суду: по 1 засіданню не відбулося у зв'язку із лікарняним і відрядженням суддів та ще 5 засідань не відбулося через перебування суддів колегії у відпустках. Водночас у 2 випадках або 14% відповідно була зафіксована неявка прокурорів. Варто зазначити, що неявка відбулася саме у справах у регіонах. Це можна пояснити відсутністю територіальних управлінь САП. Всі прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури знаходяться в місті Києві.

⚠ **Більше 50% судових засідань, які відбулися, тривали 30 хвилин і менше.**

Це може бути викликано завантаженістю суддів розглядом інших справ, у зв'язку із чим приділяти достатню увагу та здійснювати судовий розгляд кожної окремої справи протягом значного періоду часу є практично неможливим.

⚠ **Лише 14% судових засідань розпочалося вчасно (або із затримкою до 5 хв.).**

Водночас 28% засідань розпочалися із затримкою на понад півгодини. Додамо ще 17 судових засідань, які не відбулися з причин, пов'язаних із діяльністю суддів. Отже, розгляд більшої частини судових засідань або взагалі не відбувався, або час їх початку значно затягувався.

Періодичність розгляду справ.

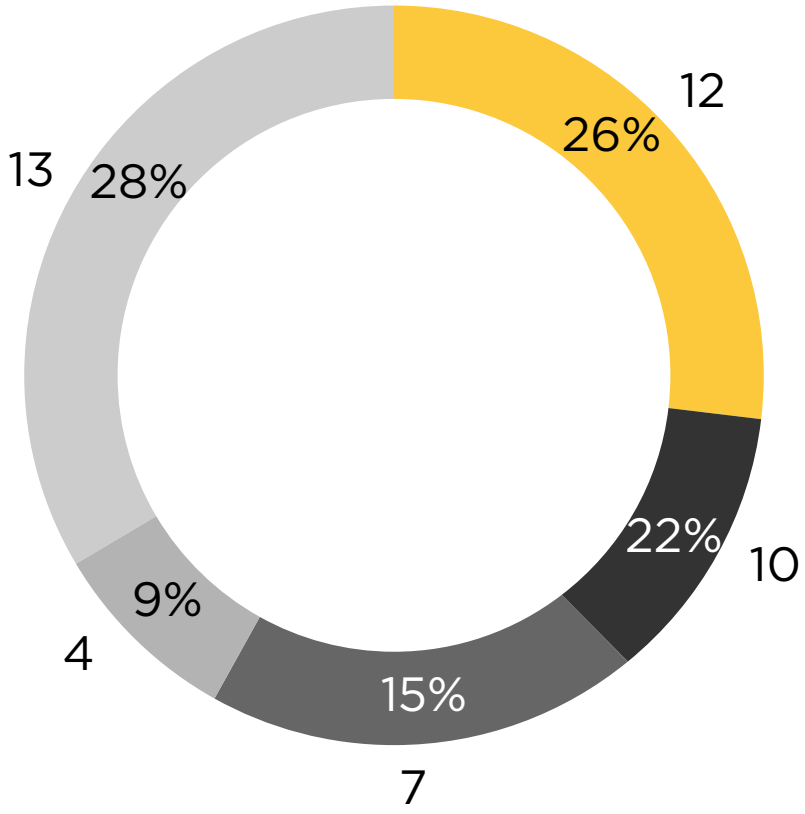

- 15 днів від дати проведення відвіданого засідання.
- Від 15 днів до 1 місяця.
- Від 1 до 2 місяців.
- Більше 2 місяців.
- Дата наступного засідання на момент відвідування не визначалася.

Висновки.

Більшість судових засідань призначалася в межах 1 місяця від дати засідань, які відвідувались.

Це є достатньо хорошим показником, враховуючи значну завантаженість суддів та те, що здебільшого справи НАБУ-САП розглядає судова колегія, внаслідок чого виникають складнощі при визначенні дати та часу наступного засідання.

У 4 випадках було зафіксовано призначення наступного засідання більше, ніж через 2 місяці від дати відвіданого засідання, при цьому 3 із 4 зафіксованих випадків стосувалися справ, що розглядаються у Печерському районному суді міста Києва.

Печерський районний суд м. Києва. Розгляд обвинувального акту з угодою про визнання винуватості у справі Державної продовольчо-зернової корпорації України (справа щодо пособника). 19.03.2018 року чергове засідання не відбулося у зв'язку із відпусткою одного із суддів колегії. Наступне засідання призначено на 24.05.2018 року, тобто через 2 місяці від дати попереднього засідання.

Печерський районний суд м. Києва. Розгляд обвинувального акту у справі щодо судді Київського апеляційного адміністративного суду (отримання неправомірної вигоди за винесення судового рішення апеляційної інстанції в інтересах суб'єкта підприємницької діяльності). 19.03.2018 року засідання не відбулося — наступне призначено на 24.05.2018 року, тобто більше 2 місяців від дати попереднього засідання.

Вінницький міський суд Вінницької області. Розгляд обвинувального акту стосовно можливого отримання неправомірної вигоди у розмірі 50 тис. дол. США працівниками одного з обласних управлінь СБУ. 16.04.2018 року відбулося чергове засідання у справі. Наступне засідання призначено на 25.06.2018 року, тобто більше ніж через 2 місяці від дати попереднього засідання.

Печерський районний суд м. Києва. Розгляд обвинувального акту у справі щодо працівників ДП «ДПІ «Запоріжцивільпроект». 17.04.2018 року засідання не відбулося. аступне призначено на 27.06.2018 року, тобто більш ніж через 2 місяців від дати попереднього засідання.

Проблема має системний характер, про що свідчать дані САП від 11 серпня 2017 року у період відпусток суддів.

Судовий розгляд обвинувального акту щодо осіб, які звинувачуються у розкраданнях на державному ПрАТ «Запорізький електровозоремонтний завод». 1 червня 2017 року відбулося чергове судове засідання і наступне засідання було призначене на 20 вересня 2017 року.

Провадження з розгляду справи за фактом надання неправомірної вигоди заступнику Міністра освіти і науки України ректором Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 5 червня 2017 року відбулося судове засідання і наступне було призначене на 4 вересня 2017 року.

Розгляд справи за обвинуваченням колишнього голови Державної авіаційної служби України Антонюка Д.Ю. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 364 КК України. 29 червня 2017 року відбулося чергове засідання і наступне було призначене на 8 вересня 2017 року.

https://www.facebook.com/sap.gov.ua/posts/1005078582928658

Суди не здатні оперативно розглянути справи від НАБУ і САП.

Наразі суди не в змозі оперативно розглянути справи, скеровані НАБУ та САП до суду. Багато антикорупційних проваджень «провисає» тому, що такі справи може розглядати лише колегія з трьох суддів. Зібрати колегію проблема, оскільки не всі суди укомплектовані, висока завантаженість справами, хвороби суддів, відпустки, неявка учасників судового провадження, відводи суддів тощо. Наприклад:

Голосіївський районний суд м. Києва. 16 квітня 2018 року судове засідання у справі щодо службових осіб ДП «Держзовнішінформ» не відбулось у зв'язку з відпусткою судді, який входить до складу колегії суддів у цій справі. Наступне судове засідання призначено на 22 травня 2018 року. Хронологія розгляду справи: https://bit.ly/2IeOYVH.

Солом'янський районний суд м. Києва. 13 квітня 2018 року судове засідання у справі «Держгеокадастру» вчергове не відбулось. До цього, 20 березня 2018 року, судове засідання також не відбулось у з'вязку з перебуванням головуючої судді в нарадчій кімнаті в іншій справі. Хронологія розгляду справи: https://bit.ly/2KEsqwe.

Печерський районний суд м. Києва. 17.04.2018 року чергове засідання у справі щодо працівників ДП «ДПІ «Запоріжцивільпроект» не відбулося із невідомих причин. Наступне засідання по справі призначено на 27.06.2018 року. Варто відзначити, що фактично розгляд даного кримінального провадження не відбувається із травня 2017 року. Хронологія розгляду справи: https://bit.ly/2jxfBXV.

Результат: фактична кількість осіб, засуджених за вчинення корупційних злочинів, зменшується; не дотримується принцип невідворотності кримінальної відповідальності; порушується принцип розгляду справи протягом розумного строку.

Висновок.

У межах чинного правового поля практично неможливо вирішити проблему затягування розгляду кримінальних проваджень, досудове слідство в яких здійснює НАБУ, оскільки зібрати колегію суддів (як це вимагає КПК) у складі трьох осіб дуже часто доволі складно.

Тому варіантами вирішення цієї ситуації є:

• внесення змін до КПК із тим, щоб ступінь тяжкості вчиненого (-их) злочину (-ів) слугував критерієм визначення складу суду, яким розглядатиметься кримінальна справа. Наприклад, за загальним правилом такі провадження розглядатимуться одноособово, а у випадку, якщо вчинено особливо тяжкий злочин, то колегіально у складі трьох суддів. Крім того, зазначені зміни можна внести навіть протягом місяця;

• оптимізація діяльності ВККС з метою оперативного добору суддів і заповнення вакантних посад суддів;

• організація процесу планування розгляду проваджень у спосіб, що дозволяв би максимально економити час та розглянути якомога більшу частину проваджень;

• забезпечення Державною судовою адміністрацією належних матеріально-технічних умов для здійснення правосуддя.

Довгострокові перспективи

Найкраще вирішення зазначених проблем — якнайшвидше створення в Україні Вищого антикорупційного суду (далі — ВАС), який зможе вирішити більшість проблем, пов'язаних із судовим розглядом кримінальних проваджень щодо топ-корупціонерів України.

При цьому вважаємо, що юрисдикція ВАС повинна відповідати підслідності НАБУ і САП. Також мають бути встановлені чіткі правила у разі виникнення конфлікту юрисдикцій (зокрема, має бути встановлено, що всі справи, пов'язані з корупцією за участі вищих посадових осіб, повинні розглядатися ВАС). За інших умов вирішити проблему з оперативністю розгляду справ, в яких досудове розслідування проводиться НАБУ, буде вкрай важко.

Корисні посилання.

Ви можете ознайомитися із відеозаписами відвіданих засідань на нашому Youtube-каналі:

https://www.youtube.com/channel/UC8Ee4Xii5z3NrW01Oa_KHYw?view_as=subs criber.

З інформацією по обраних для моніторингу справах і хронологією їх розгляду можна ознайомитися на сайті Ради громадського контролю НАБУ:

https://rgk-nabu.org/uk/courts/monitoring-sudiv.